

LUDVIG HOLBERGS BORGERLIGE SEGL

Af *Poul Bredo Grandjean.*

I de fleste Tilfælde er Seglet den eneste, mere personlige Erin- dring selv om ret fremtrædende Mennesker, forudsat at disse levede blot nogenlunde langt tilbage i Tiden. Man staar jo her overfor Præget af en Genstand, som vedkommende Mand eller Kvinde maa antages at have omfattet i hvert Fald med en vis Interesse og som vel ogsaa oftest er Udtryk for Smag eller særlige Ønsker. Det hastig gjorte Aftryk, der i Regelen udførtes egenhændigt i det fint duftende Lak, bliver et synligt Bindeled mellem den Hedenfarne og Beskueren.

Man har Gang paa Gang fremhævet, at saa bemærkelsesvær- digt faa rørlige Ting bringer direkte Bud fra Ludvig Hol- berg. Saa meget større Interesse tør man derfor tilskrive det særprægede Segl, som han førte før Ophøjelsen i Friherrestanden. Ligesom han personligt tog sig af det Vaaben, som forlenedes ham ved denne Lejlighed, kan man med god Grund gaa ud fra, at hans ældre Segl fuldt ud har givet Udtryk for hans Tanker. Det kendes fra hans til Krigsraad Aage Rasmussen Hagen i Trondhjem stilede Brev af 2. Sept. 1729. En iøvrigt yderst slet Gengivelse i Autotypi meddeles i Dahlerups Udgave af Privat- brevene,¹ ligesom en senere Gengivelse i Streg i den store Brev- udgave (1926) paa anden Maade er ganske utilfredsstillende. I Rigsarkivets Seglsamling findes et andet, mindre godt Eksemplar af dette Segl i rødt Lak. For nylig har Oberst, Kammerherre A. Willemoës og Kontorchef H. G. Olrik henledt min Opmærksom- hed paa yderligere to Eksemplarer af samme Segl. Det ses saa- ledes — i sort Lak — under det af daværende Kommerceraad Johan Eschild Falsen til Søbo og anden Hustru Jo- hanne Tommerup udstedte Testamente, dateret Kjøben- havn 30. Juli 1731 (vgl. konfirmeret 31. Maj 1737)² underskre- vet og forsejlet til Vitterlighed af Holberg og af Regimentskvar-

¹ Danica IV.

² Fynske Registre 1737, Nr. 45 (Indlæg).

Fig. 3.

Fig. 1.

Fig. 2.

termester Marcus Hagæus Frawen, Falsens Svoger,³ der bevidner, at Testamentet »for de tvende Ægtepersoner udi voris Nærværelse er læst og af dem selv underskrevet«. Det sidste Eksemplar af Seglet — nu i rødt Lak — findes under den mellem Etatsraad Johan Severin Benzön og Holberg indgaaede Kontrakt af 13. April 1740 angaaende Salg af Borup Gaard og Gods.⁴ Disse to Segl er ganske gode, uden at det alligevel er lykkedes at fremskaffe helt tilfredsstillende Fotografier. Paa Grund af enkelte fine Revner i Lakket har det ikke været tilraadeligt at tage direkte Gipsafstøbninger. Ved Hjælp af Staniolaftryk, udført med halvstiv Pensel, er det dog lykkedes at faa brugelige Afstøbninger i Gips, her gengivet henholdsvis som Fig. 1 og 2.

Den moderne Sigillografi har forlængst bandlyst tegnede eller paa anden Maade med Haanden udførte Gengivelser af Segl; man kræver moderne Fotografi som eneste overhovedet tilladelige Fremgangsmaade, idet dog Tegningen som Vejledning til Studiet altid vil have en vis Berettigelse. Med vanlig Virtuositet har Vaabenkunstneren, Gravør F. R. Britze udført en ypperlig Pennetegning af Seglet, gengivet i Streg i Dobbeltstørrelse (Fig. 3).

Det vilde føre for vidt at komme nærmere ind paa de allegoriske og dekorative Seglkompositioner, der i det 18. Aarhundrede og da navnlig i dettes anden Halvdel var saa yndede indenfor Borgerstanden, der aabenbart ikke vovede at tage Kampen op mod Enevældens Patent-Heraldik. — Holbergs Segl maa principalt henføres til Begrebet Devisesegl. Sjæl og Legeme,⁵ Devisens Sentens og den til denne knyttede Figur, er helt det dominerende Element. En nøgen Klippe, mod hvilken Bølgerne brydes, hæver sig op af Havet som synligt Symbol paa det i Bue mellem en større og en mindre Roset anbragte Ord Bestandighed, under hvilket — paa vandret Linie — læses Initialerne L H. Paa heraldisk højre Side ses en By med tre Spir af ulige Højde, paa venstre en Tremaster med Gøs, Vimpler og Flag, men uden Sejl, endelig paa hver af Klippens Sider en lille Robaad, hver bemandet med to diminutive Skikkelser. Ingen vil kunne forbyde Holbergs Bysbørn at genkende Bergen i dette Miniaturbillede. Kjøbenhavn kan Byen i hvert Fald ikke forestille, da den dansk-norske Hovedstad heller ikke dengang bød paa Klipper i sit smilende Sund. I Heraldiken fremstilles Vinden (fransk heraldisk Terminologi: Aquilon) som et blæsende Barnehoved med oppustede Kinder. Seglet her viser imidlertid to straalelignende Figurer, der fra begge Sider udgaar fra Skyer. Indvender man, at Solen ikke

³ Conrad Falsen, Slegten Falsen, Kristiania 1915.

⁴ Baroniet Holberg, Adkomster, Pakke 448.

⁵ Se I. A. Chassant, Dictionnaire des Devises historiques et héraldiques, Paris 1878.

samtidig kan skinne fra to Sider, gælder en tilsvarende Indvending ogsaa for Vindens Vedkommende. Man kunde fristes til at se den samtidig af Bølgerne ombruste og af Blæsten omsuste Klippe, hvis da ikke Finessen ligger i Dobbeltspillet, Klippen, der skønt Bølgerne slaar mod dens Fod, dog fra oven bestraales af Solen. Det er Holberg, som bliver os Svaret skyldig. Seglet er vel proportioneret og tegnet og slet ikke helt ilde stukket. At der dog ikke er Tale om et virkelig godt Gravørarbejde, viser Sentensens uregelmæssige og ulige høje Bogstaver.

Kendte vi kun dette Segl, vilde Devisetendensen være saa aldeles utvivlsom, selv om Slægtsnavnets anden Stavelse nok kunde tænkes som medbestemmende i Valget. Det viser sig imidlertid, at Holbergs Fader, Oberstløjtnanten, førte et Segl med en noget lignende, men ren heraldisk Fremstilling: i Skjoldet en Klippe, paa Hjelmens Arm, svingende et nedad mod heraldisk Venstre vendt Sværd, den gængse Hjelmprydelse i utallige Officersvaabener. Paa Hjelms Sider ses Oberstløjtnantens Initialer C N H B, de to sidste Bogstaver — efter Tidens Skik markerende begge Navnets Stavelser — grafisk sammentrukne. Paa Foranledning af Lektor Th. A. Müller har det paagældende Dokument af 9. Dec. 1669,⁶ under hvilket Seglet hænger — grønt Voks i Trækapsel, 15 mm højt, for nylig været oversendt til Det kgl. Bibliothek, hvor jeg har haft Lejlighed til at gøre mine Iagttagelser. Paa hver Side af Klippen ses her nogle Ridser i Vokset, der med Urette er blevet opfattede som Grantræer. Da der er Tale om Fordybninger kan disse selvsagt ikke skyldes det negative Signet. Et stærkt forstørrende Fotografi, som Lektoren godhedsfuldt har stillet til min Disposition, er faktisk uden Værdi i denne Forbindelse. Et er sikkert. Hverken Faderens eller Sønnens Segl viser det »hule« Bjerg, der kommer til at figurere i det saaledes delvis talende friherrelige Vaaben af 1749. At dettes første og fjerde Felt viser et Grantræ, er maaske Grunden til, at saadanne er »opdagede« i Oberstløjtnantens Skjold. Baade Friherrevaabenet, med Lyren i andet og tredie Felt, og de borgerlige Segl er Holbergiana af virkelig Interesse.

⁶ Saml. til Norges hist. IV, 382 ff.